

РЕЦЕНЗИЯ

от **Татяна Кузманова Шопова** – доцент в ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград,
доктор по философия

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен '**доктор**' в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки. професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата докторска програма по «Теория и история на културата» .

Автор: Елена Петрова Николова

Тема: МОДЕЛИ НА РАЗВИТИЕ В КУЛТУРНАТА ПОЛИТИКА НА ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД

Научен ръководител: доц. д-р Татяна Никифорова Стоичкова - НХА

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 2838 от 29.11.2019 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски” (ЮЗУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**МОДЕЛИ НА РАЗВИТИЕ В КУЛТУРНАТА ПОЛИТИКА НА ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД**” за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма «Теория и история на културата». Автор на дисертационния труд е **Елена Петрова Николова** – докторантка в редовна форма на обучение към катедра «Културология» с научен ръководител **доц. д-р Татяна Никифорова Стоичкова** от НХА.

Представеният от Елена Петрова Николова комплект материали включва следните документи: Автобиография по европейски образец, Копие от диплома за висше образование (ОКС 'магистър'), Копие на Заповед №162/23.01.2015 г. за записване в докторантура; Копие на Заповед №2871/18.12.2018 г. за отчисляване от докторантура; Копие на протоколи №8/13.01.2015 г. и №3/12.11.2019 г. от проведени катедрени съвети

на катедра „Културология“, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд; Дисертационен труд; Автореферат; Списък на научните публикации по темата на дисертацията; Копия на научните публикации по темата на дисертацията; Заповед № 2838 от 29.11.2019 г. за определяне на научно жури за защита на дисертационния труд; Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи.

Докторантката е приложила 4 публикации – 3 статии в сборници от конференции, 1 публикация на официалната страница на РИМ - Благоевград с материали от научна кръгла маса.

2. Кратки биографични данни за докторанта:

Елена Николова е завършила средното си образование в Националната хуманитарна гимназия „Св.Кирил и Методий“ в Благоевград. Има магистърска степен по специалност „Филолог- специалист по българска филология и учител по български език и литература“ в средното училище, придобита в Югозападния университет „Неофит Рилски“- Благоевград. В СУ „Св. Климент Охридски“ се е обучавала в магистърска програма по Мениджмънт в областта на културата.

От 2013 г. Елена Николова работи като началник отдел „Култура“ в община „Благоевград“.

На 23.01.2015 г. Елена Николова е зачислена за редовен докторант към катедра „Културология“ при Факултета по изкуствата на ЮЗУ „Н. Рилски“ за разработване на дисертационен труд на тема „Модели на развитие в културната политика на Община Благоевград“.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд е актуална и преспективна в контекста на съвременните изследвания в областта на политиките за културата. Нарасналият интерес към проблемите на културата днес е свързан с необходимостта от въвеждане на нови модели на управление и с факта, че съставните елементи на културата са се превърнали в решаващи фактори за икономически растеж и социална промяна.

Докторантската работа е посветена на един изключително важен и значим за българската действителност научен проблем, очертаващ ролята, която културата има в

управлението на обществото и влиянието, което оказват културните процеси и явления за управлението на местно ниво и обновяването на градовете.

Развитието на самата обществена практика показва настоящата необходимост от систематизирането и обогатяването на конкретните знания в областта на културните политики и по-специално на културната политика в община Благоевград. Проблемите, които възникват в управлението на градовете, пораждаат потребността от изучаването на въпроса за изграждане на цялостна, последователна и устойчива културна политика като фактор за растежа, жизнеспособността и иновациите в града. Поставеният в дисертацията акцент върху мястото на културата като ресурс за регионално развитие допринася за открояване на онези целенасочени и методични действия от страна на общинската администрация на гр. Благоевград, които, следвайки определени стратегически цели и модели на управление, могат да стимулират способностите за културно творчество и иновации, да съдействат за по-устойчиво градско развитие.

Необходимо е да се подчертае, че проблемът за предлагане на нова визия за развитие на културните политики на страната и по-специално на Благоевград по посока на стимулиране на културната активност и повишаване конкурентоспособността на града, въпреки несъмнената важност за теорията и практиката, е малко разработен проблем на научното знание, оказал се в полето на вниманието на изследователите едва след промените през 1989 г.

Тезата на дисертацията е изведена точно и определено дефинирана. Напълно основателно се твърди, че „развиването на Благоевград чрез култура е релевантен модел за градското му развитие”. Целта и задачите, поставени за изпълнение от докторантката, са научно обосновани и в съответствие с изследователската теза, което води до успешното решаване на очертанния изследователски проблем.

4. Познаване на проблема

Представената в дисертацията теза демонстрира солидно разбиране на най-модерното в областта на научните изследвания и познаване на най-важната и актуална литература по проблема. Проучен и систематизиран е подходящ брой източници, описани в библиографията, които са използвани и цитирани коректно в изследователската работа. Това е доказателство за дълбоките теоретични познания и много добра ориентация в проблема, обсъден в дисертационния труд. Дисертантката демонстрира достатъчно висока теоретична подготовка при представяне на идеите и

знанията по разискваните въпроси. Предлага критичен анализ и интерпретация на литературата и научните изследвания.

5. Методика на изследването

Елена Николова правилно обосновава избора си на методика и методология на изследване като се ръководи от обекта на дисертационния труд и наблюдаваните културни процеси, които изграждат адекватни модели на управление. Интердисциплинарният подход се очертава като главен в изследователската работа с използване основно на историческия и сравнителния методи като най-подходящи за представяне на дейностите и приоритетите на Общинската администрация - Благоевград за развитие на политиката в сферата на културата. За целите на изследователското проучване са използвани и други методи: теоретичен анализ и синтез, статистически методи, аналитични методи за оценяване, методи и техники за стратегически анализ. Прилагат се и емпирични методи, които позволяват да се постигне необходимата яснота по отношение на възможностите за създаване на по-жизнеспособен културен климат и по-висококачествена градска среда.

Избраната методика и методология на изследване са адекватни на поставената цел в дисертацията и позволяват да се намерят верни решения на очертаните изследователски задачи.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационната работа, онасловена „**МОДЕЛИ НА РАЗВИТИЕ В КУЛТУРНАТА ПОЛИТИКА НА ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД**”, е представена на 299 печатни страници и е обогатена с брой схеми (4), фигури (8), таблици (60) и приложения (5). Използвана е обширна библиография, която включва 74 заглавия, от които 54 – на български език и 20 – на руски и английски език, 69 документи и 31 интернет източници.

Структурирането и съдържанието на дисертационния труд напълно отговарят на заявената цел и задачи на научното изследване. Структурата на научното изложение представя изследваните въпроси в увод, три глави, изводи и заключение, като отделните части са свързани в единно цяло.

В **първа глава** основателно се фокусира вниманието върху същността и значението на понятието „културни политики” като се хвърля светлина върху неговите национални и европейски измерения. Подхождайки избирателно и критично оценявайки

съществуващите научни теории и модели в областта, докторантката ясно и точно дефинира ключовите за обяснение на изследователския проблем термини. Тя аналитично представя и критично осмисля историческите и съвременни тенденции в развитието на културните процеси в Европа и у нас. Важен акцент е поставен върху европейските културни програми и политики и участието на България в тях, като докторантката правилно обръща внимание на някои от европейските културни инициативи със значение за обекта на изследване - Общинската администрация Благоевград.

Вярно е набелязана ролята и значението на българската културна политика. Основавайки се на изчерпателно проучени изследвания и документи, дисертантката дава обективен анализ на културните процеси в страната от Освобождението до наши дни. Демонстрира добро познаване на литературните източници, фокусирайки се върху промените, настъпили в политиките за култура по време на различни форми на държавно управление.

В следващите параграфи на първа глава основателно се обръща внимание на въпросите, свързани с използваните от държавата инструменти на културната политика на национално ниво. Добро решение е да се открият специфичните процеси на националното развитие, като се търсят приликите и разликите с европейските модели на развитие. Анализирайки и осмисляйки различни програми и проекти на европейско, национално и регионално ниво, докторантката прави и своите заключения, като се стреми да даде отговор на поставените изследователски въпроси.

Особено значение в представената дисертационна работа има **втора глава**, където фокусът на вниманието е поставен върху ролята на общинска администрация - Благоевград по посока на развитие на културните процеси в града. С присъщата й аналитичност и стремеж към детайлно изследване на научната проблематика дисертантката се стреми да очертае основните критерии за превръщане на един град в отворен, креативен и иновативен. В своя задълбочен анализ тя извежда главните фактори за формиране на успешния град: високо качество на градската среда, активно гражданско участие и силно градско лидерство в управлението. Очертава основните пътища за търсене на най-подходящи решения за развитие на културните процеси и за възприемане на най-ефективна културна политика и стратегически цели на местно ниво.

Във втора глава на дисертационния труд се анализира по-нататък състоянието на културните процеси в Благоевград, като щателно се проследяват промените, настъпили

в политиката на местната администрация по отношение на културата за периода от 1944 г. до наши дни. Вниманието е съсредоточено върху представяне на културната инфраструктура, културните институти и насоките за развитие на културните процеси през разглежданите три исторически етапи - социализъм, демокрация и съвременност. Важно място тук имат разгледаните стратегии за развитие на община Благоевград (2004/07-2013) и (2014-2020). С професионална компетентност дисертантката анализира факторите за осъществяване на стратегическите цели на общината и очертава основните приоритети, които са значими за развитието на града. С оглед постигането на изследователската цел е отбелязана важността на предприетите културни дейности и творчески инициативи по осъществяване на политиката за развитие на културата на местно ниво в последните години. Дадена е критическа оценка на постигнатите резултати по отношение на разгледаните стратегически документи като са обръща внимание както върху достиженията, така и върху недостатъците и празнотите в управлението на културните процеси в Благоевград.

Трета глава е посветена на ролята и значението, което имат фестивалите за стимулиране на културния климат в града. Фокусът е поставен върху две фестивални инициативи - театралния фестивал „Тара-ра-бумбия”-територия за млад театър“ и фестивала за франкофонска музика „Франкофоли”. Въз основа на представените обективни SWOT-анализи на двата фестивала са изведени позитивите, негативите, заплахите и бъдещите възможности за развитие на разгледаните прояви по отношение на администрация, платформа, финанси, партньорства, публики и реклама.

За целите на изследването е разработена емпирична база, позволяваща да се направят обобщения и изводи, които са от значение за повишаване на привлекателността на културните инициативи и за по-активно участие на публиките в тях. Основавайки се на обстоен анализ на емпиричните данни, дисертантката набелязва препоръки, необходими за културната практика.

В края на дисертацията са очертани ясно изводите, като се обобщени нереализираните цели и насоките за ефективното развитие на културната политика на Общинска администрация Благоевград.

Научният текст като цяло се отличава с яснота и точност на езика и стила на изложение. Фигурите, графиките и таблиците са показани правилно. Резултатите от изследването са ясно формулирани.

Дисертационната работа се отличава с ясения фокус върху изследователския проблем. Прави впечатление собствената професионална позиция и компетентността на анализа, способността на докторантката за научно дирене, умението ѝ критически да оценява разглежданите явления.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В резултат на задълбочената изследователска работа и творческото осмисляне на поставения научен проблем са постигнати научни и научно-приложни резултати със значимост за практиката.

Научно-практическата значимост на дисертационното изследване се състои преди всичко в това, че анализът и систематизирането, подчиняването на една водеща логика на изследване съобразно потребностите на обществената и културна практика, аргументираното представяне и обсъждане на основните изследователски въпроси, последователното извеждане на важни за теорията и практиката научни изводи и препоръки способстват за целенасоченото използване на предложените от автора модели за по-ефективно управление на града в сферата на културата.

Научните приноси на дисертационния труд са коректно представени от дисертантката.

- Осъществено е изследване на културните процеси в конкретна градска среда (Община Благоевград) чрез сравнителен анализ на функционалността на инструментите на културната политика.
- Открити са европейските и национални приоритети на културно развитие чрез представянето им през местното разбиране за културни процеси за конкретен исторически период (1944-2018).
- Предложени са три успешни модела, приложими към местната специфика и градски ресурси, които Благоевград има потенциала да развие.
- Очертано е състоянието на фестивалната култура в Благоевград, което е със значение за развитие на града.
- Чрез емпиричен анализ са изследвани възможностите, които притежават фестивалните инициативи за обогатяване и обновяване на града, за превръщането му в привлекателна, жизнеспособна и иновативна културна среда.

8. Критични забележки и препоръки

Нямам принципни забележки и препоръки към дисертационната работа. Посочените от мен критични бележки по време на вътрешната защита на дисертацията са взети под внимание.

9. Препоръки за бъдещето използване на дисертационните приноси и резултати

Предлагам на дисертантката да продължи своите научни изследвания в посока на разработване на Обща концепция за устойчиво развитие на културата в Благоевград. Като имам предвид високото научно равнище на дисертационния труд, препоръчвам неговото публикуване като монография, с което ще допринесе за обогатяване на съществуващите знания и опит в сектора на културата и развитието на културните политики в гладовете.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които са принос за науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

В дисертацията аргументирано са изложени основни теоретични и практически положения и резултати, които могат да бъдат използвани при разработване и реализиране на различни начинания по оптимизация на работата на общинска администрация Благоевград, по ефективно прилагане на политики за развитие на културата, които да гарантират достъп до култура и участие в културните дейности.

Гореизложеното ми дава основание да дам *положителна оценка* за проведеното научно изследване и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Елена Николова в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност 05.08.33 Теория и история на културата.

20.01.2020 г.

Рецензент: .

Доц. д-р Татяна Шопова